

References

1. Rozumnyj M. Polityka identychnosti: osnovni zavdannja ta mehanizmy realizacii. Naukova dopovid' [Elektronnyj resurs] / M. Rozumnyj. – K.: NISD, 2011. – 24 s. – Rezhym dostupu: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/polyt_ident-e871d.pdf.
2. Spil'na identychnist' gromadjan Ukrainy: osoblyvosti i problemy stanovlennja // Nacional'na bezpeka i oborona. – 2006. – №7.
3. Suspil'no-politychni transformacii v Ukraini: vid zadumiv do realij / V. Soldatenko (ker.) ta in.; NAN Ukrainy; In_t polit. i etnonac. doslidzhen'. – K.: Parlaments'ke vyd-vo, 2009. – 536 s.
4. Majboroda O. Problemy i perspektyvy nacional'nogo konstruivannja v suchasnij Ukraini / O. Majboroda // Ukrain's'ka politychna nacija: problemy stanovlennja: zb. nauk. st. / za red. M. Rozumnogo (zag. red.), M. Stepyka, V. Jablons'kogo. – K.: NISD, 2012. – 384 s.
5. Malinova O. Liberal Nationalism: A Historical and Critical Analysis of Conceptions / Olga Malinova [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://rss.archives.ceu.hu/archive/00001095/>
6. Abushenko V. Problema identychnostej: specyfika kul'turo-filosofskogo i kul'turo-sociologicheskogo videnija // Voprosy social'noj teorii. – 2010. – Tom IV. – S. 128–126.
7. Kimberg A. Koncepty individual'nogo i kollektivnogo sub'ektiv / A. N. Kimberg, A. S. Naletova // Chelovek. Soobshhestvo. Upravlenie. – 2006. – №3. – S. 17–25.
8. Anderson B. Voobrazhaemye soobshhestva. Razmyshlenija ob istokah i rasprostranienii nacionalizma / B. Anderson. – M.: «KANONpress–C», «Kuchkovo pole», 2001. – 288 s.
9. Rymarenko S. Modeljuvannja derzhavnoi' etnopolityky v Ukraini // Rozvytok Ukrainy u regional'nij perspektyvi: politychni, ekonomichni i social'ni problemy regionalizacii. Konferencija ukrain's'kyh vypusknikov program naukovogo stazhuvannja u SSHA. Harkiv, 25–27 travnja 2001 r. – Kyi'v: Stylos, 2002. – 410 s.
10. Gricaj, E., Nikolko, M. Ukraina: nacional'naja identychnost' v zerkale Drugogo / E. Gricaj, M. Nikolko. – Vil'njus: EGU, 2009. – 220 s.
11. Sushyj O. Psychosocial'na kul'tura derzhavnoho upravlinnja: monografija / O. Sushyj. – K.: Svitogljad, 2012. – 344 s.
12. Grycak Ja. Cinnosti ukrain'nciv: pro et contra reform v Ukraini / Jaroslav Grycak [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zbruc.eu/node/37721>
13. Voropaeva T. Formirovanie kollektivnoj identychnosti grazhdan Ukrainy: cennostnoe izmerenie / T. S. Voropaeva // GISAP. Culturology, sports and art history. – 2013. – №1. – S. 37–40.
14. Sljusarevs'kyj M. Navishho potrebna doroga, jaka ne vede do Hramu? / M. Sljusarevs'kyj // Osvida. – 2015. – №17–18 (5660–5661). – 15–22 kvitnja.
15. Stepyko M. Ukrain's'ka identychnist': fenomen i zasady formuvannja: monografija / M. Stepyko. – K.: NISD, 2011. – 336 s.
16. Dumky ta ocnky gromadjan na starti vyboriv do Verhovnoi' Rady Ukrainy. Veresen' 2014: informacijnyj bjuletyn' / za red. M. M. Sljusarevs'kogo; uporjad. L. P. Chernysh. – K., 2014. – 36 s.
17. Kortunov S. Nacional'naja identychnost': Postizhenie smysla / S. Kortunov. – M.: Aspekt Press, 2009. – 589 s.

Rafalsky I. O., Ph.D., doctoral student, Institute of Political and Ethnic Studies HAS of Ukraine (Ukraine, Kyiv), gileya.org.ua@gmail.com

Ukrainian collective subjectivity and identity

The article analyzes the problems of Ukrainian national self-determination, sovereignty and identity problem, its design and content characteristics. Discourses analyzed of regional differences and ways of forming a national unity, collective subjectivity as well.

Keywords: national self-determination, identity, nation-building.

* * *

12–142 УДК 337:332.2

Гончаренко О. М.,
доктор історичних наук, професор, Київський
національний університет культури і мистецтв
(Україна, Київ), al.gontch@gmail.com

СИНДРОМ «СЛАБКОЇ ДЕРЖАВИ» І СУЧАСНІ ГЕОПОЛІТИЧНІ АЛЬТЕРНАТИВИ УКРАЇНИ

Розглядаються проблеми «дилеми безпеки» і можливі альтернативи зовнішньополітичних орієнтацій України в контексті синдрому «слабкої держави» та нових геополітичних реалій в Європі і світі після агресії Росії в Криму, на Донбасі. «Дилема безпеки» і синдром «слабкої держави» – це типові

проблеми багатьох постколоніальних в тому числі «пост-радянських» країн, які з тих чи інших причин ще не стали повноцінними суб'єктами міжнародного права. Для таких країн характерним є розкол національної ментальності по багатьох вимірах, різне розуміння пріоритетів національної безпеки з боку правлячих еліт і широких верств населення і, як наслідок, неможливість успішної реалізації ефективних програм соціального розвитку. Підкреслюється, що одним з важливих наслідків брутальної агресії Росії після падіння режиму Януковича стала прогресуюча консолідація національної ментальності України яка відкриває нові перспективи реалізації євроатлантичних стратегій соціального розвитку і повернення України в європейський цивілізаційний простір.

Ключові слова: «дилема безпеки», синдром «слабкої держави», зовнішньополітичні орієнтації, консолідація національної ментальності.

Класичною категорією сучасної теорії міжнародних відносин в рамках парадигми «політичного реалізму» є так звана «дилема безпеки», яка для слабких країн набуває форму «синдрому слабкої держави». Напіванархічна природа існуючої системи міжнародних відносин неминуче призводить до того, що суверенні держави, бажаючи підвищити власну національну безпеку за рахунок підсилення військової могутності, політики стримування, союзів, військових блоків та альянсів, на практиці лише підривають рівень безпеки як власної, так і міжнародної.

Значною мірою цьому сприяє сильний суб'єктивний компонент та непрозорість процедур прийняття політичних рішень на вищих щаблях державної влади («теорія перцепції Шлесінджера»), хронічна недовіра лідерів держав до своїх сусідів і потенційних супротивників, перебільшення та переоцінка безпеки існуючих і потенційних загроз. «Дилема безпеки», що фактично визначала логіку подій часів «холодної війни», і сьогодні залишається важливим компонентом політичного життя багатьох конфліктних регіонів світу.

Проте для цілої низки країн, особливо для тих, які з тих чи інших причин не змогли, або ще не встигли стати повноцінними суб'єктами міжнародних відносин і здебільшого виступають об'єктами інтересів та політичних ігор «великих держав», традиційна «дилема безпеки» трансформується в цілком нову парадигму, яка отримала назву «дилеми безпеки». Насамперед це внутрішньо розколоті постколоніальні та посттоталітарні країни (до яких належить і Україна), в яких ще не сформовані базові атрибути суверенної національної держави, не створені всі необхідні механізми і структури адекватної системи національної безпеки.

В таких країнах відсутня єдина консолідована національна ментальність, розмита національна ідея, суспільство в цілому розколоте на велику кількість слабо структурованих соціальних груп з різним баченням внутрішньо – та зовнішньополітичних пріоритетів та орієнтацій. Ці соціальні групи мають, специфічні, часто конкуруючі, розуміння пріоритетів і принципів побудови національної безпеки. В результаті цього знижується безпека всіх без винятку соціальних груп і населення країни в цілому. Держава виявляється в принципі неспроможною розробити, а тим більше втілити в життя, цілісну консолідовану стратегію і політику.

Державні структури та інститути не користуються підтримкою значної частини верств населення, етнічних груп, місцевих та військових еліт. Це зумовлює їх слабкість, неефективність і корумпованість, нездатність забезпечити порядок і стабільність соціального розвитку. «Дилема безпеки» є прерогативою слабких країн, саме тому її ще називають «синдромом слабкої держави».

На пострадянському просторі «дилема безпеки» нових незалежних держав регіону покладенося ще однією, дуже серйозною проблемою – агресивною

імперською політикою Росії, яка за будь-яку ціну намагається поновити контроль над колишніми республіками СРСР.

Анексія Криму і військове втручання на Донбасі, прямі військові загрози та безпрецедентне порушення гарантій безпеки з боку Росії при кволії та неадекватній реакції інших підписантів Будапештського протоколу вимагають кардинального перегляду базових засад національної безпеки та зовнішньої політики України, зокрема вирішення дуже непростого і болючого питання зовнішньополітичних орієнтацій країни на перспективу.

В сучасній міжнародній політиці звичайно розрізняють три основних типи зовнішньополітичних орієнтацій:

- ізоляціонізм;
- неприєднання, нейтралітет/позаблоковість;
- участь в коаліціях і блоках.

Стратегія політичного і військового ізоляціонізму полягає в свідомому обмеженні участі країни в міжнародних зв'язках сучасного світу і в умовах сучасного світу така зовнішньополітична орієнтація навряд чи є доцільною.

Проблема України, перед якою вона як Буриданів віслук стоїть вже майже 25 років, полягає в виборі між двома останніми зовнішньополітичними орієнтаціями – позаблоковість або участь в союзах і блоках. Починаючи з середини 90-х років багато аналітиків України, в тому числі і автор статті, в численних публікаціях як в цій країні, так і за кордоном, наголошували на необхідності кардинального вирішення вищезгаданої [1–3].

Дебати продовжуються і сьогодні, проте однозначного консенсусу з цього питання в Україні, незважаючи на драматичні зміни останніх місяців, нема ані в експертному середовищі, ані в суспільстві в цілому. Причиною цього є не тільки відсутність однозначної підтримки такого кроку з боку значної частини населення Сходу і Півдня України, але й пряма опозиція ряду європейських країн на чолі з Німеччиною і Францією будь-яким діям в напрямку інтеграції України в НАТО.

У класичній парадигмі політичного реалізму сила, і не в останню чергу військова, однозначно виступає як основний засіб просування національних інтересів і забезпечення зовнішньої та внутрішньої національної безпеки. А підвищити рівень останньої дозволяють альянси, блоки, союзи, що дають змогу ефективно протидіяти загрозам і сприяти підтримці балансу сил в анархічному за своєю природою міжнародному середовищі.

Цілком природно також, що чіткі союзницькі зобов'язання і «розподіл праці» в системах колективної оборони і зовнішньополітичній діяльності істотним чином зменшують рівень витрат на підтримку необхідного стану національної безпеки для всіх союзників.

Окрім переваг, участь в альянсах і блоках має досить серйозні недоліки і навіть може нести прямі небезпеки. Тому, на думку деяких аналітиків, вона є доцільною лише в разі крайньої необхідності. Швидкі зміни у міжнародному середовищі дуже часто ведуть до того, що вчорашні союзницькі зобов'язання можуть стати не вигідними чи навіть шкідливими для національної безпеки, реально обмежити свободу вибору і можливості маневрування у політиці. За такої ситуації стають неможливими балансування на суперечностях, опора на полярні центри сили, отримання політичних чи економічних дивідендів звідусіль, підтримка «добросусідських» стосунків з

усіма конфліктуючими сторонами, проведення так званої «багатовекторної» зовнішньої політики.

Суттєвою вадою участі в альянсах і блоках є підвищення ризику втягнення держави у конфлікти, розпочаті іншими союзниками. Потенційно небезпечною є також можливість розколу суспільства внаслідок небажання населення брати участь у «чужих чварах».

Нарешті відзначимо суто психологічні наслідки участі в блоках. Посилення будь-якої країни неминуче сприймається потенційним супротивником як пряма загроза. Наслідком цього, як правило, є відповідні контрзаходи іншої сторони (посилення потенціалу стримування, контрсоюзи, контрблоки та ін.). У результаті виникає вже згадувана «дилема безпеки», коли зусилля з укріплення національної безпеки призводять до її реального зменшення для всіх без винятку учасників протистояння. Додамо до цього, що сусідні і колишні дружні країни теж дуже неоднозначно можуть сприйняти входження даної держави до союзу чи блоку, особливо коли самі вони залишились за його межами і не можуть скористатися перевагами такої участі.

Недоліки і потенційні небезпеки, пов'язані з перебуванням в альянсах і блоках, привели багатьох представників політичного реалізму до макіавелістського висновку, що «добрим альянсом є тільки такий альянс, який може бути легко розпущений, коли рівень загроз національній безпеці зменшиться» [4, с. 225]. У концентрованому вигляді позитивні і негативні сторони участі країни в союзах і блоках представлені в табл. 1.

Таблиця

**Участь в альянсах і блоках:
позитивні і негативні аспекти**

Позитив	Негатив
Підвищує загальний рівень національної безпеки (як внутрішньої, так і зовнішньої), а також силові можливості держави в широкому розумінні цього слова.	Обмежує свободу вибору і можливості швидкої адаптації до змін міжнародного навколишнього середовища, знижує рівень безпеки в ситуаціях, коли участь в альянсі чи блоці стає не вигідною.
Збільшує ефективність протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам.	Підвищує ризик втягнення в конфлікти, розпочаті іншими членами альянсу.
Знижує витрати на підтримку необхідного рівня національної безпеки.	Зменшує можливості політичного маневрування, гри «на протиріччя», імплементації «багатовекторної зовнішньої політики».
Підвищує ефективність зовнішньополітичних стратегій до союзників і до потенційних суперників.	Посилює відчуття загрози і небезпеки у потенційного супротивника, провокує його на відповідні дії і контрзаходи.
Сприяє зростанню міжнародного авторитету держави.	Викликає заздрощі, образи у колишніх друзів і сусідів, які не ввійшли до альянсу і позбавлені переваг участі.
Стимулює імплементацію зовнішньо- і внутрішньо-економічних стратегій та програм.	Обмежує можливості імплементації стратегій і програм за участю потенційного суперника і його союзників.

Зазначимо, що, незважаючи на всю критику цих об'єднань, представники політичного реалізму одноставно наголошують на їх важливості і незамінності як інструменту підтримки балансу сил і стабільності міжнародних систем. Корисність альянсів і блоків не відкидається і представниками сучасного політичного ідеалізму. Проте останні цілком слушно підкреслюють, що сьогоденні блоки та альянси на кшталт НАТО або ОДКБ не є системами колективної безпеки для всіх, а є системами колективної оборони для вибраних «членів клубу».

При аналізі плюсів і мінусів різних видів нейтралітету, стратегії позаблоковості доцільно спиратися на досвід сучасних європейських країн. Цей досвід був детально розглянутий в цій низці праць і ми не будемо на ньому зупинятися детально [2, с. 33; 5, с. 48–49]. Зазначимо лише, що реальна політика останніх років нейтральних та позаблокових європейських країн (Австрії, Ірландії, Фінляндії, Швейцарії, Швеції) об'єктивно свідчить про чіткий зсув від «класичних» форм нейтралітету, який неодноразово порушувався, в тому числі і країнами – гарантантами цього статусу, до більш тісного співробітництва з існуючими регіональними і глобальними системами колективної безпеки і оборони. Це при тому, що витрати вищезгаданих країн на підтримку свого нейтралітету або позаблоковості в багато разів перевищують витрати України в цій сфері. Позаблокова Швеція витрачає, наприклад, на забезпечення своєї позаблоковості на душу населення майже в 20! разів більше ніж Україна. В Швеції, як і у Швейцарії, давно зрозуміли, що «ефективний нейтралітет – це нейтралітет добре озброєний».

Альтернативи України

Виходячи з нових найзагальніших геополітичних міркувань, можна окреслити спектр зовнішньополітичних орієнтацій та альтернатив політики України на перспективу. Це:

- опора на власні сили;
- вступ до НАТО як найбільш ефективної системи колективної оборони сучасного світу;
- постійний нейтралітет, гарантований Радою Безпеки ООН.
- «активна позаблоковість» – особливе партнерство з НАТО, тісна співпраця з європейськими структурами безпеки – ОБСЄ, ЄСКБ, СПБО.

Наведені варіанти політики національної безпеки не є альтернативними в строгому розумінні цього слова. Деякі з них можуть здійснюватися у різних комбінаціях або переходити один в інший. Різною є «вага» цих варіантів з точки зору вірогідності їх реалізації. Значна частина із них «заборонена» з огляду на ті чи інші економічні та політичні причини або на певні законодавчі акти парламенту, які проте досить просто можуть бути змінені.

Крім того, цілком очевидно, що національна безпека країни, яка має подібні до України геополітичне положення і розміри, може бути забезпечена або з допомогою могутнього (бажано ядерного) потенціалу стримування, або за рахунок участі у впливових і сильних воєнних блоках чи альянсах.

Відновлення власного ядерного потенціалу (теоретично можливе з точки зору наявних знань і технологій) навряд чи може бути реалізованим найближчим часом як внаслідок значних фінансових затрат (2–3 млрд. дол.), так і внаслідок неминучої активної протидії ядерних держав (в тому

числі і західних). Суто економічні обмеження не дають також змоги українській державі розвинути у найближчій перспективі і конвенційний потенціал стримування, достатній для захисту національних інтересів власними силами. Нагадаємо ще раз, що підтримка позаблокового потенціалу стримування на рівні Швеції обійдеться Україні в 3–5 млрд. дол. на рік.

Проте навіть у випадку формування адекватного потенціалу стримування позаблокова країна, що перебуває на межі зіткнення конкуруючих геополітичних інтересів двох цивілізаційних просторів, історично приречена на втрату свого статусу – добровільно або примусово. Про це об'єктивно свідчить весь міжнародний досвід.

Значно більш прийнятним для інтересів України міг би стати другий варіант – вступ до НАТО як найбільш ефективної системи колективної оборони сучасного світу. Проте Україна безвідповідально прогавила «вікно можливостей» для швидкого приєднання до Альянсу в 2006–2009 роках. Бездіяльність і цинічна підклимна боротьба за владу лідерів «померанчової революції» цілком логічно завершилися приходом кримінального режиму Януковича, геополітичною переорієнтацією України, відмовою від євро-атлантичної інтеграції та законодавчим закріпленням позаблокового статусу.

Сьогодні, в умовах неоголошеної війни Росії проти України, незважаючи на всю підтримку України західними країнами (в тому числі країнами – підписантами Будапештського меморандуму, які гарантували її територіальну цілісність та суверенітет), ані ці країни, ані НАТО в цілому не готові обговорювати перспективи членства України в Альянсі. Якось непомітно зникли і традиційні мантри про те, що двері до НАТО для України залишаються відкритими.

Ще й більше того, міністр закордонних справ Німеччини Франк-Вальтер Штайнмайер (Frank-Walter Steinmeier), підтримавши перспективи вступу України до ЄС, неодноразово досить категорично відхилив перспективи членства України в НАТО [6]. Аналогічні сигнали йдуть і з боку ПАРС, інших, насамперед європейських, членів Альянсу. Враховуючі те, що рішення в Альянсі приймаються консенсусом, а також позицію цілого ряду країн (досить згадати Словаччину) щодо Росії, перспективи членства в НАТО для України в найближчий перспективі виглядають нереальними.

Постійний нейтралітет, навіть закріплений міжнародними угодами та гарантований великими державами чи Радою Безпеки ООН, в існуючих геополітичних реаліях несе з собою цілий ряд небезпек та підводних каменів. Після брутального порушення Росією своїх зобов'язань по Будапештському меморандуму і фактичного манкування західними ядерними державами своїх гарантій територіальній цілісності України ніякої довіри обіцянкам, новим гарантіям цих держав, РБ ООН чи навіть НАТО, при відсутності повноправного членства в Альянсі, не може бути в принципі. Нагадаємо, що цілий ряд східноєвропейських країн-членів НАТО сьогодні відкрито висловлюють сумніви в готовності Альянсу захищати їх території, особливо в умовах ядерної агресії Росії.

Міжнародне легальне закріплення нейтрального статусу (особливо на рівні РБ ООН) несе з собою ще одну небезпеку, оскільки в цьому випадку Росія (а, можливо,

і не тільки Росія) блокуватиме будь-які спроби України змінити цей статус, коли в цьому виникне потреба.

Сьогодні найраціональнішим і, мабуть, найкращим для України варіантом зовнішньополітичної орієнтації і вирішення «дилеми небезпеки» може стати так звана «активна позаблоковість», подібна до вище згаданого статусу Швеції в її стосунках з європейськими структурами безпеки. Сюди слід додати також особливе партнерство з НАТО і тісну співпрацю з європейськими структурами безпеки – ОБСЄ, ЄСКБ, СПБО.

Така політика дозволить Україні в рамках політики позаблоковості брати активну участь в усіх проєктах трансатлантичного та європейського співробітництва у сфері безпеки. Треба лише чітко усвідомлювати можливості і пріоритети співробітництва з вищезгаданими структурами. Адже далеко не всі з них за принципами і сферами своєї відповідальності можуть бути реальними донорами безпеки для України.

ОБСЄ, наприклад, найбільш широкий і впливовий форум для обговорення проблем регіональної безпеки, моніторингу і пошуку можливих шляхів врегулювання конфліктів в Європі сьогодні не має ні відповідних повноважень, ні адекватних механізмів реального політичного/силового впливу в регіоні і на протязі багатьох років використовувалась Росією в якості механізму просування своїх інтересів і протидії НАТО. Досить згадати повну неспроможність поточних місій спроб ОБСЄ в Україні.

Європейська система колективної безпеки (ЄСКБ) сьогодні є лише віртуальним, «ліберально-утопічним» проєктом, черговою спробою видати бажане за дійсне і побудувати нову версію кантівського «Вічного миру».

Значно більш корисним для України може стати поглиблене партнерство і співробітництво України з СПБО в рамках Спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС. Інтенсифікація і наповнення новим змістом цього партнерства може значно підсилитися в разі підписанням повноцінної Угоди про асоціацію і офіційного закріплення перспектив членства України в ЄС. Прискорення процесів європейської інтеграції, в тому числі в сфері безпеки, дозволить Україні поступово і планомірно підвищити рівень своєї кооперації з Північноатлантичним альянсом в рамках РСАП, ПЗМ і відносин «особливого партнерства».

Існуюча між Україною і НАТО Хартія в разі її коректної імплементації в життя дозволяє практично стерти відмінності між відносинами особливого партнерства і повним членством у Північноатлантичному альянсі. Курс на інтеграцію в Європу, в тому числі і в євроатлантичні структури, має стати не тільки стратегічним пріоритетом, а й історичним імперативом України, значення якого буде невпинно зростати в ході поступового перетворення розширеного і трансформованого НАТО на наріжний камінь нової архітектури європейської безпеки.

Неспровокована агресія Росії і анексія Криму мала ще один дуже несподіваний для Москви і надзвичайно важливий для України наслідок – довгоочікувану консолідацію національної ментальності і формування нового стійкого консенсусу (причому як на заході, так і на сході країни) відносно питань національного суверенітету і зовнішньополітичних орієнтацій країни. Згідно останніх опитувань громадської думки, проведених фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та соціологічною службою Центру Разумкова в травні

2016 року, вступ України до НАТО готово підтримати 95% українців в західних регіонах, понад 82 відсотки населення в центрі, 64 та 57 відсотків в південних і східних регіонах країни [7, с. 1]. Одночасно формується чітке уявлення відносно того, звідки виходять основні загрози безпеці, стабільності і соціальному добробуту.

Цілеспрямований стратегічний курс України на європейську інтеграцію, новий розклад сил в геополітичному просторі і консолідація підтримки такої політики з боку країн ЄС і США дають їй реальні можливості входження до європейських економічних і політичних структур і в перспективі до євроатлантичних структур безпеки в якості повноправного члена.

Цей шанс не має бути втрачений.

Список використаних джерел

1. Ukrainian–Russian Relations: An Unequal Partnership. – London: Royal Institute for Defence Analysis, RUSI, Whitehall, 1995. – 105 p.
2. Гончаренко О. М. Нейтралітет, позаблоковість та національна безпека: європейський досвід та альтернативи України // Стратегічна панорама. – 2000. – №1–2. – С.27–37.
3. Сунгуровський М. Чи є альтернативи позаблоковості України з НАТО? // Національна безпека і оборона. – 2012. – №2. – С.50–56.
4. Keqley Ch. Wittkopf E. World Politics. – L, N–Y, 1998. – P.444–445.
5. Мельник О., Клименко В. Нейтралітет у євроатлантичному вимірі // Національна безпека і оборона. – 2012. – №2. – С.38–49.
6. Facenews – <http://www.facenews.ua/news/2014/196091/>
7. Опитування за вступ до НАТО // Радіо Свобода / Новини – суспільство, 7 жовтня 2016.

References

1. Ukrainian–Russian Relations: An Unequal Partnership. – London: Royal Institute for Defence Analysis, RUSI, Whitehall, 1995. – 105 p.
2. Goncharenko O. M. Nejttralitet, pozablokovist' ta nacional'na bezpeka: jevropejs'kyj dosvid ta al'ternatyvy Ukraїny // Strategichna panorama. – 2000. – №1–2. – S.27–37.
3. Sungurov's'kyj M. Chy je al'ternatyvy pozablokovoi' Ukraїny z NATO? // Nacional'na bezpeka i oborona. – 2012. – №2. – S.50–56.
4. Keqley Ch. Wittkopf E. World Politics. – L, N–Y, 1998. – P.444–445.
5. Mel'nyk O., Klymenko V. Nejttralitet u jevroatlantychnomu vymiri // Nacional'na bezpeka i oborona. – 2012. – №2. – S.38–49.
6. Facenews – <http://www.facenews.ua/news/2014/196091/>
7. Opytuvannja za vstup do NATO // Radio Svoboda / Novyny – suspil'stvo, 7 zhovtnja 2016.

Goncharenko A. N., D.Sc. (History of Foreign Policy and International Relations), Professor of Kyiv National University of Arts and Culture (Ukraine, Kyiv), al.gonich@gmail.com

The «weak state» syndrome and Ukraine's contemporary geopolitical alternatives

The article considers the problems of the «insecurity dilemma» and alternatives of Ukraine's foreign policy orientations in the context of the «weak state» syndrome and new geopolitical realities after Russia's aggression in 2014–2016. The «insecurity dilemma» is the crucial problem of many post-colonial and post-soviet states of the contemporary world, especially for the internally divided states. In these states as a rule there are no civil consensus upon the main national issues and strategies of development. Nation in a whole is divided upon many dimensions with different security priorities. Regime at power lacks of the population support and cannot provide peace and stable development. This «weak state» syndrome is one of the main features of present day Ukraine. In this context the main geopolitical alternatives of Ukraine in the present days realities are examined.

The dramatic events of the last years the fall of Yanukovich regime, the brutal Russian aggression, lead not only to the drastic change in the European and global geopolitical situation but stimulated the formation a stable national consensus in Ukraine on the questions of civilization, foreign policy and security orientations. This create a new possibilities for the quick returning of Ukraine to the European civilization and socio-cultural space.

Keywords: «insecurity dilemma», «weak state» syndrome, foreign policy orientations, national mentality consolidation.

* * *